

CFRR

Centre for Financial
Reporting Reform

WORLD BANK GROUP
Governance

GROUP
CHALLENGE

The Ethical Dilemmas
Board Game

Internal Audit Training of Trainers

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Co-funded by the
European Union

Sadržaj

CIJ.....	1
PRISTUP I FORMAT	1
OČEKIVANI ISHODI	2
KRATKE ETIČKE DILEME I PITANJA.....	3

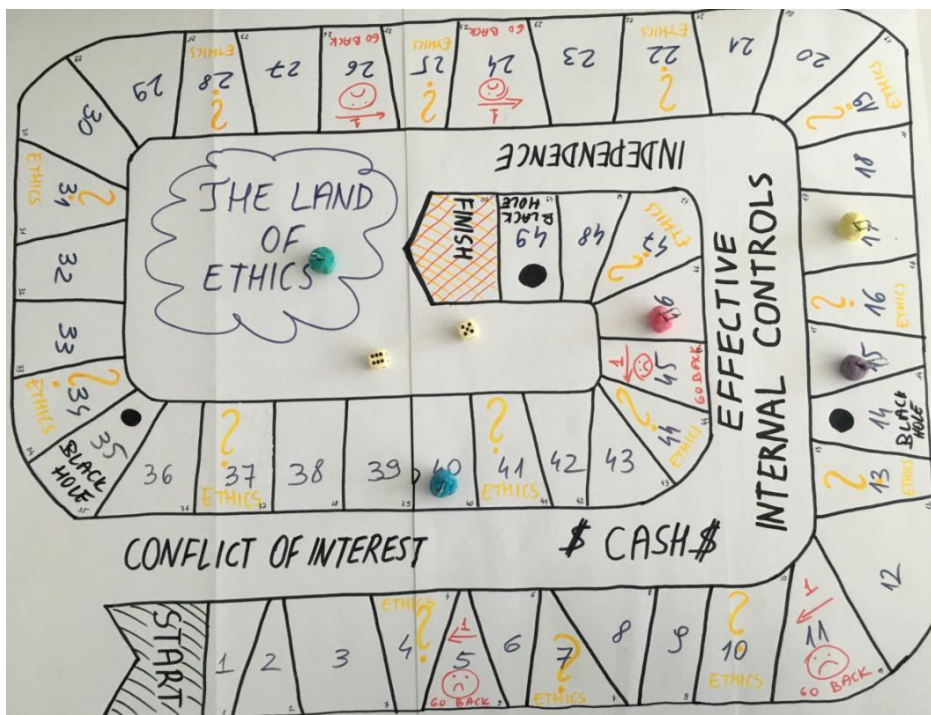
Društvena igra ETIČKE DILEME

Cilj

Cilj ove aktivnosti / vežbe jeste da se omogući učesnicima da na praktičan način pristupe stručnom usavršavanju u oblasti etike, kroz analizu pretnji koje se javljaju i izboru odgovarajućeg toka aktivnosti u skladu sa fundamentalnim načelima Etičkog kodeksa internih revizora koje propisuje Institut internih revizora (IIA).

Pristup i format

Trajanje sesije je 90 minuta. Sesija počinje kratkim predstavljanjem koje ima za cilj da bude podsetnik na fundamentalne principe Etičkog kodeksa, i da pomene neke primere pretnji koje mogu da se jave kao i mogućeg toka aktivnosti u skladu sa Etičkim kodeksom IIA [oko 30 minuta]. Nakon toga služi igranje društvene igre, koja se bavi kratkim etičkim dilemama [oko 60 minuta].

Učesnici se podele u grupe i rešavaju etičke dileme tako što igraju društvenu igru. Tim koji okrene najveći broj bacanjem kockice je tim koji prvi započinje igru.

Polja na ploči su sledeća:

Polje “Etike”: tim mora tačno da odgovori na pitanje koje predstavlja etičku dilemu ili se u suprotnom vraća dva polja unazad

Polje “Crna rupa”: vrati se nazad šest polja

Polje “Vrati se nazad”: vrati se nazad jedno polje

Prvi tim koji stigne do “zemlje etike” osvaja certifikat izuzetnosti kojim se svi članovi tima proglašavaju “Šampionima etike”.

Očekivani ishodi

Interaktivna platforma koja objedinjava mišljenja i ideje učesnika na konstruktivan način.

Razvoj veština donošenja etičkih odluka i primena razumnog mišljenja na to kako se etičke dileme mogu praktično rešavati ili ublažavati.

Kratke etičke dileme i pitanja

Neki predloženi scenariji etičkih dilema i pitanja dati su u daljem tekstu, skupa sa predloženim odgovorima (masnim slovima).

1

Etički principi koje interni revizori treba da primenjuju su:

- A. Integritet, objektivnost, poverljivost, profesionalno prosuđivanje
- B. Integritet, objektivnost, poverljivost, nezavisnost
- C. Integritet, objektivnost, poverljivost kompetentnost**
- D. Ni jedno od gore navedenog

2

Vi ste rukovodilac odeljenja za internu reviziju jednog velikog komunalnog preduzeća u državnom vlasništvu. Tokom vršenja zadatka interne revizije došli ste do informacije koja potvrđuje da su određeni nalazi interne revizije bili poznati članovima tima za internu reviziju još od prošlogodišnje revizije, ali to se završilo tako da oni nisu unesene u pisani izveštaj rukovodstvu. Razlog za to izostavljanje je nepoznat ali može da se pripíše preopterećenošću poslom zaposlenih u internoj reviziji i nedostatku potrebnog vremena za pregled dokumentacije interne revizije. Najbolji korak u tom slučaju je:

- A. Odmah obustaviti ono na čemu se trenutno radi i sprovesti istragu unutar odeljenja interne revizije zašto i ko je propustio da unese u izveštaj dotični nalaz da bi se na osnovu toga preduzele radnje vezane za učinak
- B. Kao odgovorni rukovodilac na zadatku interne revizije pobrinete se da radna dokumentacije za tekuću godinu bude na adekvatan način pregledana i da nalaz bude unesen u izveštaj za tekuću godinu uz napomenu da je bio detektovan već i prethodne godine**
- C. Povuci izveštaj od prošle godine, dodati u njega dotični nalaz i izraditi novi izveštaj uz antedatiranje datuma izdavanja izveštaja bez napomene da se nešto u njemu izmenilo.

3

Vi ste član tima za internu reviziju i privodite kraju zadatak interne revizije. Trenutno nemate dovoljno vremena da dokumentujete sve svoje nalaze u radnim dokumentima interne revizije i zato odlučujete da to ostavite za kasnije a sada se usredsredite na pisanje izveštaja za rukovodstvo i revizorski odbor. Uvek možete da se vratite i kompletirate radnu dokumentaciju kada budete imali manje posla. Ovakva praksa je:

- A. neodgovarajuća
- B. treba se konsultovati sa rukovodiocem interne revizije**
- C. delimično neodgovarajuća

4

U vezi sa uslovima iz Etičkog kodeksa, utvrdite koja od ovih konstatacija je najmanje tačna:

- A. Interni revizori svoj posao treba da rade pošteno, vredno i odgovorno
- B. Interni revizori moraju da poštuju i doprinose legitimnim i etičkim ciljevima organizacije
- C. Interni revizori ne smeju da prime ništa što može negativno da utiče ili što može da se doživi kao negativan uticaj na profesionalno prosuđivanje
- D. Interni revizori moraju odmah da obaveste nadležne organe o svakoj opaženoj neusaglašenosti u radu rukovodstva koju opaze u toku vršenja zadatka interne revizije.**

5

U vezi sa uslovima iz Etičkog kodeksa, utvrdite koja od ovih konstatacija je najtačnija:

- A. Interni revizori svoj posao moraju da obavljaju pošteno, vredno, i odgovorno**
- B. Interni revizori mogu da učestvuju u svakoj vrsti usluga za koju postoji zahtev od najvišeg rukovodstva
- C. Interni revizori treba da daju prioritet zadatku interne revizije nad održavanjem sopstvenih kompetencija kroz kontinuirano stručno usavršavanje
- D. Zbog načela zaštite poverljivosti interni revizori nikada ne smeju da se upuste u obelodanjivanje bilo koje informacije do koje su došli u toku obavljanja interne revizije

6

Vi ste rukovodilac Odeljenja za internu reviziju i vaš tim je u fazi finalizacije zadatka interne revizije procesa fakturisanja u organizaciji i priprema izveštaj o nalazima. Nalazi još nisu konačno završeni i o njima se još raspravlja. Pozvani ste da provedete vikend u vikendici šefa Odeljenja za nabavke i da uživate u druženju i zabavi. Najbolje je da vi:

- A. Prihvatite taj poziv, nije ništa loše u tome da provedete vikend u druženju
- B. Prihvatite poziv, ali odbijete da tom prilikom razgovarate o temama vezanim za posao
- C. Ne prihvatite poziv u ovom momentu.**

7

Nakon više godina pokušaja, napokon ste našli drugi posao u internoj reviziji u kompaniji iz vaših snova. Pre nego što napustite svoje sadašnje radno mesto, vi:

- A. Napravite kopije svih radnih dokumenata, metodologija i izveštaja jer neke od njih ćete možda koristiti na svom novom poslu
- B. Napravite samo kopije materijala koje ste sami izradili dok ste radili prekovremeno
- C. Spakujete i ponesete sa sobom samo svoje lične stvari i predmete.**

8

Kao nagradu za uspešnu godinu rada ministarstva, Ministar je pozvao sve više funkcionere iz ministarstva da se pridruže njemu i njegovoj supruzi na skijanju i ponudio je smeštaj u svojoj planinskoj vikendici. Vi ste, kao rukovodilac interne revizije, takođe dobili ovakav poziv:

- A. Prihvatćete poziv, otići i lepo se provesti tokom vikenda
- B. Prihvatćete poziv pod uslovom da je to uobičajena praksa koja se dešava svake godine
- C. Odbićete poziv jer je to u suprotnosti sa Kodeksom ponašanja.**

Vi ste mlađi član tima za internu reviziju i pripremate se po prvi put za internu reviziju. Primećujete neke neobične transakcije koje su po vašem mišljenju povezane sa pranjem novca. Odgovarajući postupak je:

- A. Da bez odlaganja prijavite subjekta revizije nadležnim organima
- B. Odbijete da dalje sprovedite internu reviziju i da se distancirate od ovog zadatka
- C. **Obavestite o svojim nalazima svog neposrednog rukovodioca i rukovodioca Odeljenja za internu reviziju i zamolite ih da pregledaju vaš obavljen posao i da vas posavetuju o tome šta treba dalje da radite.**

Vi i vaš kolega ste oboje članovi tima za internu reviziju u jednoj velikoj opštini. Na putu kući posle posla vi aktivno međusobno raspravljate u autobusu, uz pominjanje detalja, imena, i nalaza vezanih za nabavke i sklapanje ugovora, a drugi putnici mogu da čuju vaš razgovor:

- A. Tu nema ničeg pogrešnog, a ljudi u autobusu nisu kvalifikovani da shvate stručna pitanja o kojima vi razgovarate
- B. Ljudi u autobusu imaju pravo da čuju jer su to informacije o načinu kako se troše sredstva poreskih obveznika
- C. **To predstavlja kršenje Kodeksa etičkog ponašanja jer interni revizori imaju obavezu da štite poverljivost informacija osim kada je potrebno obelodanjivanje u skladu sa zakonom**
- D. To je veoma pogrešno: interni revizori treba da štite poverljivost informacija, ali drugi ljudi u autobusu su takođe krivi jer ne bi trebalo da prisluškuju razgovore drugih putnika

Prihvatanje materijalnih stvari male vrednosti od klijenata, kao što su pokloni i ručkovi, nije problem pod uslovom:

- A. Da se radi o manjim poklonima koji su prihvatljivi ukoliko se istovremeno daju svim članovima odeljenja za internu reviziju
- B. **Poslovni ručkovi se smatraju prihvatljivim**
- C. Ni jedno od gore navedenog nije tačno jer revizori moraju da sačuvaju objektivnost (i na izgled i u delovanju).

12

Lokalni zakoni i propisi sadrže određene zahteve koji se stavljaju pred interne revizore koji su strožiji od Etičkog kodeksa IIA. U takvom slučaju, internim revizorima je dozvoljeno da se pridržavaju zahteva iz Etičkog kodeksa IIA.

- A. Tačno
- B. Pogrešno**

13

Utvrđite koja konstatacije je pogrešna. U kontekstu Etičkog kodeksa IIA, interni revizori treba da:

- A. Kontinuirano unapređuju svoje kompetencije i delotvornost i kvalitet svojih usluga
- B. Samo da pohađaju stalno stručno usavršavanje koje ne ometa rad odeljenja za internu reviziju**
- C. Da preuzimaju samo poslove za koje poseduju potrebno znanje, veštine i iskustvo
- D. Vršu internu reviziju u skladu sa Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu interne revizije (ISPPIA).

14

Etički kodeks IIA govori o izbegavanju sledećih pretnji u radnjama i izgledu:

- A. Sukob interesa, narušavanje profesionalnog rasuđivanja, nepristrasne procene**
- B. Sukob interesa, narušavanje profesionalnog rasuđivanja, zastrašivanja
- C. Ličnog interesa, narušavanja profesionalnog rasuđivanja, zastrašivanja

15

U svojstvu rukovodioca odeljenja za internu reviziju vi razmatrate neke dobre prakse koje biste primenjivali sa ciljem da osigurate načelo objektivnosti. Izaberite najbolju konstataciju od sledećih:

- A. Redovno obučavajte zaposlene da biste postigli svest o izbegavanju potencijalnih pretnji
- B. Obavezno proverite svaki put kada se novi član tima pridruži odeljenju za reviziju da ne postoje prethodni sukobi interesa
- C. Uvedite u praksu godišnje pismene izjave svih zaposlenih da ne postoji prisutan sukob interesa
- D. Potrebno je sprovesti sve gore navedeno.**

16

Vi ste rukovodilac odeljenja za internu reviziju u kom su zaposlena još tri sertifikovana interna revizora. U načelu, vi ih podstičete da održavaju svoje stručne kompetencije i da se uključe u obavezno kontinuirano stručno usavršavanje. Međutim, zbog sezone velikog posla u internoj reviziji niste u mogućnosti da odobrite njihove zahteve za odsustvo radi pohađanja stručnog usavršavanja. Kazali ste im da ćete potvrditi da su pohađali obaveznu obuku. Takođe ste se saglasili da će nadoknaditi obavezne sate obuke sledeće godine kada prođe sezona velike opterećenosti poslom. Koja konstatacija najtačnije opisuje ovu situaciju:

- A. Rukovodilac interne revizije krši Etički kodeks jer daje lažnu izjavu
- B. I rukovodilac interne revizije i drugi interni revizori krše Etički kodeks**
- C. Samo tri sertifikovana interna revizora krše Etički kodeks jer ne ispunjavaju svoju obavezu da učestvuju u kontinuiranom stručnom usavršavanju.

17

Narušavanje nezavisnosti i objektivnosti može da podrazumeva:

- A. Situacije u kojima postoje suprotstavljeni profesionalni i lični interesi, ograničenja obima rada, ili ograničenja pristupa
- B. Situacije u kojima interni revizor daje usluge uveravanja za aktivnost za koju je imao obavezu interne revizije u prethodnoj godini
- C. Sve gore navedeno.**

Rukovodstvo je informisalo rukovodioca interne revizije da ove godine, usled smanjenja budžeta, na raspolaganju ima manje resursa za internu reviziju. Vi kao rukovodilac odeljenja za internu reviziju odlučujete da je najprikladnije da:

- A. Sasečete budžet za obuku za profesionalce zaposlene pod vašim nadzorom i smatrate da će oni da pohađaju kontinuirano stručno usavršavanje sledeće godine, i da to neće biti posebno štetno jer su prošle godine bili na obuci
- B. Podsećate rukovodstvo da je neophodno da interna revizija ima potrebne resurse za adekvatan rad i pokrećete ove pitanje pred revizorskom komisijom, ako je to potrebno**
- C. Stupate u kontakt sa kolanim udruženjem internih revizora i tražite neke druge ad-hoc mogućnosti za obuku nekih od zaposlenih a sami za sebe ne tražite obuku jer ste vi rukovodilac i već ste kvalifikovani.

Nalazite se na nekoj zabavi i upustite se u razgovor sa kolegom iz odeljenja za internu reviziju o nekim okolnostima u državnom organu u kome radite. Nakon nekoliko pića, razgovor prelazi na priču o informacijama koje agencija još nije javno objavila. Vaš razgovor može da čuje još mnogo ljudi na zabavi. Koja od sledećih konstatacija je tačna:

- A. Vi kršite kodeks jer se niste na odgovarajući način pobrinuli da zaštitite poverljivost informacija vašeg subjekta u okolnostima druženja**
- B. Oboje kršite kodeks jer razgovarate o ovim informacijama sa kolegom koji takođe radi za subjekta revizije
- C. Vi kršite kodeks jer prisustvo zabavama nije profesionalno ponašanje internog revizora.

Vi ste mlađi interni revizor i dobili ste poziv da učestvujete u radi komisije za procenu ponuda po tenderu u organizaciji u kojoj ste zaposleni da biste time doprineli ostvarenju dodatne nezavisnosti i objektivnosti u procesu selekcije. Tokom procene ponuda, primetili ste nekoliko manjih neregularnosti u postupku zbog kojih ne možete da zaključite da se sprovodi transparentan i pravedan postupak, ukoliko se te neregularnosti ne isprave. Vaš najbolji sledeći korak je:

- A. **Da o ovom pitanju razgovarate sa rukovodiocem odeljenja za internu reviziju i da u pismenom obliku izrazite svoju zabrinutost predsedniku komisije za procenu zahtevajući da ispravi neregularnosti kod ovog i budućih postupaka**
- B. Da ne preduzimate ništa, ove neregularnosti neće uticati na ishod selekcije
- C. Da se distancirate iz procesa procene ponuda i da zahtevate da rukovodstvo bez odlaganja raspusti komisiju za procenu ponuda i imenuje novu komisiju

Koji pristup bi po vašem mišljenju bio najdelotvorniji kada se radi o etičkim pitanjima i pitanjima usaglašenosti sa zakonom u nekoj organizaciji:

- A. Odeljenja za LJR i za pravna pitanja bi trebalo da se bave isključivo pitanjima usaglašenosti sa zakonom i etičkim pitanjima a interna revizija da o nalazima obavesti rukovodstvo
- B. **Razvijanje inkluzivnog pristupa u kome se interna revizija uključuje i konsultuje na osnovu „potrebe da se zna“ prilikom procene etičkih pitanja i pitanja usaglašenosti sa zakonom**
- C. Odeljenje LJR bi trebalo da bude nadležno za etička pitanja na radnom mestu a odeljenje za pravne poslove da se bavi pitanjima usaglašenosti sa zakonom

Kao nedavno postavljeni rukovodilac odeljenja za internu reviziju u vašoj organizaciji od vas se traži da pružite savetodavnu uslugu za koju ne posedujete odgovarajuće kompetencije. U skladu sa kodeksom IIA najbolje postupanje bi bilo:

- A. da pružite savetodavnu uslugu i da učite u tom procesu, jer nije dobro da pokažete slabost odnosno nedostatak znanja u dotičnoj oblasti
- B. Da delegirate veći deo posla mlađim članovima tima i da ih povremeno nadzirete
- C. **Da informišete rukovodstvo da unutar odeljenja ne postoje veštine potrebne za ovaj zadatak i da preporučite da se angažuje neki spoljni provajder ili konsultant da pruži pomoć u ovoj oblasti**

23

Rukovodilac finansijskog odeljenja u ministarstvu u kom ste vi rukovodilac interne revizije nije zadovoljan nekim nalazima i zahteva da se ti nalazi odbace kao netačni. On pri tom koristi zastrašivanje i neki mlađi članovi revizorskog tima su uplašeni da obavljaju svoj zadatak interne revizije. Vaša reakcija u svojstvu rukovodioca odeljenja treba da bude:

- A. Da se odmah povučete sa zadatka interne revizije jer se radi o veoma neetičnom ponašanju direktora odeljenja za finansije
- B. Da dostavite kopiju Etičkog kodeksa direktoru finansijskog odeljenja
- C. Da podsetite direktora finansijskog odeljenja na svoje obaveze u svojstvu internog revizora i načelo objektivnosti, a ako se zastrašivanje nastavi, da podignete tu raspravu na nivo revizorskog komiteta i ministra.**

24

Vi ste član tima za internu reviziju koji će uskoro započeti reviziju procesa javnih nabavki a u vašoj organizaciji se pokreće veliki tender u kom je kompanija koja je u vlasništvu vašeg bliskog člana porodice na najužem spisku ponuđača. Vaš postupak treba da bude:

- A. Da ne preduzimate ništa
- B. Da nastavite normalno da radite ali da pokušate da saznate što više o kriterijumima izbora i drugim insajderskim podacima u toku selekcije da biste pomogli članu porodice da dobije ovaj posao
- C. Da obavestite rukovodioca interne revizije da postoji sukob interesa i zahtevate da budete izuzeti iz aktivnosti koje se odnose na tender**

25

Nedavno ste završili svoj program sticanja kvalifikacija i tražite posao u oblasti interne revizije. Pošto je stanje na tržištu poslova veoma teško vi odlučujete da malo ulepšate svoju biografiju (CV) i da navedete da imate značajno iskustvo i da ste kvalifikovani interni revizor. Izaberite konstataciju koja najbolje odgovara ovakvog situaciji:

- A. Ne predstavlja kršenje Etičkog kodeksa IIA jer vi jeste kvalifikovani profesionalac
- B. Predstavlja kršenje kodeksa IIA jer sebe lažno predstavljate u svojoj biografiji**
- C. Parcijalno predstavlja kršenje kodeksa ponašanja IIA jer iako informacija nije 100% tačna, vi ste talentovani i vredni

U vašoj zemlji su ne primenjuju Etički kodeks IIA i Međunarodni standardi za profesionalnu praksu internih revizora (ISPPIA). Kao član IIA koji radi na poslovima interne revizije pod nadzorom nekoga ko nije član IIA, pitate se kako treba da postupite:

- A. Vi insistirate da vaš nadređeni i vaša organizacija usvoje Etički kodeks i standarde ISPPIA i zagovarate potrebu za standardima visokog kvaliteta u profesionalnom postupanju interne revizije**
- B. Pošto Etički kodeks IIA i ISPPIA nisu deo vaših zakonskih obaveza u vašoj zemlji vi ne možete ništa da uradite

Sve dole navedeno su okolnosti koje nose pretnju od sopstvenog interesa, osim:

- A. Rukovodilac interne revizije se zapošljava i otpušta zajedničkom odlukom rukovodioca odeljenja za LJR i rukovodioca organa uprave
- B. O ličnom dohotku rukovodioca interne revizije odlučuje rukovodilac organa državne uprave
- C. Postoje odgovarajući kanali za prijavljivanje nedovoljnih resursa ili ograničenja resursa Revizorskom odboru ili Centralnoj jedinici za harmonizaciju u okviru Ministarstva finansija**
- D. Odeljenje za LJR i Odeljenje za pravne poslove daju preporuke rukovodstvu o Povelji internih revizora

Vi ste rukovodilac interne revizije i od vas je traženo da date uslugu uveravanja za određenu oblast u kojoj ste imali obavezu protekle godine:

- A. To je prihvatljivo u skladu sa Etičkim kodeksom IIA i Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu interne revizije (ISPPIA)
- B. To nije prihvatljivo u skladu sa Etičkim kodeksom IIA i Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu interne revizije (ISPPIA)**
- ~~C. To je prihvatljivo u skladu sa Etičkim kodeksom IIA i Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu interne revizije (ISPPIA) pod uslovom da nije ugrožena objektivnost~~

Vi ste rukovodilac interne revizije i od vas je traženo da pružite uslugu davanja uveravanja u oblasti u kojoj ste prethodno pružali konsultantske usluge:

- A. To je prihvatljivo u skladu sa Etičkim kodeksom IIA i Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu interne revizije (ISPPIA)
- B. To nije prihvatljivo u skladu sa Etičkim kodeksom IIA i Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu interne revizije (ISPPIA)
- C. To je prihvatljivo u skladu sa Etičkim kodeksom IIA i Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu interne revizije (ISPPIA) pod uslovom da priroda konsultantskih usluga nije ugrožavala objektivnost i da se kod dodele resursa za angažovanje upravlja individualnom objektivnošću**

Ko rukovodilac interne revizije, vi ste odgovorni da komunicirate direktno sa Revizorskim odborom (ili rukovodiocem vaše organizacije, ukoliko ne postoji Revizorski odbor) i da prijavljujete svaki slučaj uplitanja u utvrđivanje obima interne revizije, obavljanje posla i izveštavanje o rezultatima.

- A. Tačno**
- B. Netačno

